

دانشگاه زنجان

دانشکده علوم انسانی

پایان نامه دوره کارشناسی ارشد روانشناسی عمومی

رابطه ی میزان بحران هویت و موفقیت تحصیلی در دانشجویان دانشگاه زنجان

نگارش: سمیه مداحی

استاد راهنما: دکتر محمود کاظمی

استاد مشاور: دکتر جواد صالحی

بهمن ۱۳۸۹

خداوندا من در کلبه گدایی خویش چیزی دارم
که تو در عرش کبریائیت نداری
آری! من چون توئی دارم
و تو چون خودی نداری

خداوندا

تو را سپاس ، که توفیق آموزش علم را به من عنایت
فرمودی

و خداوندا

از تو می‌خواهم که به من توفیق دهی تا از آموخته‌هایم
برای رفع مشکلات مردم و در راه رضای تو استفاده
نمایم.

تقدیم به پدر و مادرم

به نام مادر بوسه ای باید زد و دست هایی را که می

شویند غبار خستگی روزگار را

و سیراب می کنند روح تشنه را

به نام پدر بوسه ای باید زد و دست هایی را که می

تابانند نیرو را

و محکم می کنند استواری پایه های زیستن را

و تقدیم به همسر عزیزم علی

به پاس محبت های بی دریغشان که هرگز فروکش نمی

کند

با قدردانی و تشکر بی پایان از محضر استاد متعهد، مدبر، گرانقدر و عزیزم، آقای دکتر محمود کاظمی که بدون راهنماییهای ارزشمند ایشان انجام این تحقیق میسر نبود.

و با سپاس و تشکر فراوان از محضر استاد مشاور گرامی،

جناب آقای دکتر جواد صالحی

چکیده

ایجاد یک هویت و دستیابی به یک تعریف منسجم از خود مهمترین جنبه رشد روانی اجتماعی در دوره نوجوانی و جوانی است. جوان نیاز دارد که خود را به عنوان یک انسان منحصر به فرد مطرح ساخته جایگاه خود را در نظام اجتماعی بیابد و کسب هویت پاسخی است به نیاز وی تا خود را متمایز و مجزا از دیگران درک نماید. با توجه به مساله تشکیل هویت در دوره آخر نوجوانی پژوهش حاضر به منظور بررسی رابطه میزان بحران هویت با موفقیت تحصیلی در دانشجویان دانشگاه زنجان انجام شده است و در صدد پاسخگویی به این سؤال بود که آیا بین میزان بحران هویت در بین دانشجویان (دختر و پسر در رشته های مختلف تحصیلی) با موفقیت تحصیلی ارتباط وجود دارد یا خیر؟

نمونه پژوهش شامل ۴۰۰ نفر از دانشجویان دانشگاه زنجان (۱۹۸ نفر دختر، ۲۰۲ نفر پسر) بود که با استفاده از روش نمونه گیری تصادفی خوشه ای چند مرحله ای انتخاب شدند. اطلاعات مورد نیاز پژوهش از طریق دو پرسشنامه ی اطلاعات فردی و میانگین کل نمرات درسی دانشجویان و پرسشنامه هویت شخصی جمع آوری شد.

نتایج پژوهش حاکی از آن بود که بین میزان بحران هویت با موفقیت تحصیلی رابطه معنی دار وجود دارد. بین میزان بحران هویت در دختران و پسران تفاوت معنی دار وجود ندارد. بین میزان بحران هویت در رشته های تحصیلی فنی مهندسی و علوم انسانی تفاوت معنی دار وجود ندارد.

واژگان کلیدی: بحران هویت، هویت، موفقیت تحصیلی

فهرست مطالب

صفحه	عنوان
	فصل اول : طرح تحقیق
۱	۱-۱ - مقدمه.....
۳	۲-۱ - بیان مسئله.....
۵	۳ - ۱ - اهمیت و ضرورت موضوع.....
۵	۴ - ۱ - اهداف تحقیق.....
۵	۴ - ۱ - ۱ - هدف کلی.....
۶	۴ - ۲ - هدف های جزئی.....
۶	۵ - ۱ - فرضیه های تحقیق.....
۶	۶ - ۱ - سوالهای تحقیق.....
۷	۷ - ۱ - متغیرهای پژوهش.....
۷	۷ - ۱ - ۱ - تعریف مفهومی واژگان کلیدی تحقیق.....
۷	۷ - ۱ - ۲ - تعریف عملیاتی واژگان کلیدی تحقیق.....
۹	فصل دوم: مبانی نظری و پیشینه تحقیق.....
۱۰	۱-۲ - مقدمه.....
۱۰	۲-۲ - بررسی مفهوم شناختی هویت.....
۱۰	۲-۲-۱ - هویت چیست؟.....
۱۱	۲-۲-۲ - ابعاد مختلف مفهوم هویت.....
۱۱	۲-۲-۲-۱ - مفهوم هویت از جنبه تکوینی.....
۱۲	۲-۲-۲-۲ - مفهوم هویت از جنبه سازشی.....
۱۲	۲-۲-۲-۳ - مفهوم هویت از جنبه ذهنی یا تجربی.....
۱۲	۲-۲-۲-۴ - مفهوم هویت از جنبه وجودی.....
۱۳	۲-۲-۳ - عوامل موثر بر شکل گیری هویت.....
۱۳	۲-۲-۳-۱ - عوامل شناختی.....
۱۴	۲-۲-۳-۲ - عوامل مربوط به والدین.....

۱۴عوامل مربوط به مدرسه. ۳-۳-۲-۲
۱۴عوامل اجتماعی فرهنگی. ۴-۳-۲-۲
۱۵ترتیب تولد و فاصله سنی فرزندان در خانواده. ۵-۳-۲-۲
۱۵خیالپردازی نوجوانان. ۶-۳-۲-۲
۱۶شاخصهای مهم هویت. ۵-۲
۱۷فرآیند شکل گیری هویت. ۶-۲
۱۸انواع سبکهای هویت. ۷-۲
۲۰مسائل اساسی هویت. ۸-۲
۲۰مشکلات نوجوانان در هویت یابی. ۹-۲
۲۱نهایت گرایی. ۱-۹-۲
۲۲گریز از واقعیت. ۲-۹-۲
۲۲رابطه هویت و عزت نفس. ۱۰-۲
۲۳تفاوت روانی - اجتماعی در دوره راهنمایی با دوره دبیرستان. ۱۱-۲
۲۴رشد هویت. ۱۲-۲
۲۵هویت ناسالم چگونه شکل می گیرد؟ ۱۳-۲
۲۶اختلال هویت. ۱۴-۲
۲۶سیر و پیش آگهی اختلال هویت. ۱۵-۲
۲۷هویت جنسیتی. ۱۶-۲
۲۷رشد هویت جنسیتی در پسران. ۱-۱۶-۲
۲۸رشد هویت جنسیتی در دختران. ۲-۱۶-۲
۲۹عوارض اختلال در هویت یابی. ۱۷-۲
۲۹هویت شغلی. ۱۸-۲
۳۰بحران هویت جنسی. ۱۹-۲
۳۱هویت از دیدگاه فرهنگی. ۲۰-۲
۳۲بحران هویت از دیدگاه جامعه شناختی. ۲۱-۲
۳۳حل بحران هویت. ۲۲-۲
۳۴درمان مشکلات هویت. ۲۳-۲

۳۵۲۴-۲- نظریه اریکسون درباره رشد روانی - اجتماعی.....
۳۸۲۵-۲- نظریه برنر درباره زمینه فرهنگی اجتماعی.....
۴۰۲۶-۲- بررسی مفهوم شناختی موفقیت تحصیلی.....
۴۰۱-۲۶-۲- موفقیت تحصیلی.....
۴۰۲-۲۶-۲- عوامل موثر بر موفقیت تحصیلی.....
۴۱۲۷-۲- پیشینه عملی پژوهش (بررسی تحقیقات).....
۴۱۱-۲۷-۲- تحقیقات داخلی.....
۴۶۲-۲۷-۲- تحقیقات انجام شده در خارج.....
۴۷۲۸-۲- جمع بندی نتایج پیشینه.....
۴۸ فصل سوم: روش تحقیق
۴۹۱-۳- روش تحقیق.....
۴۹۲-۳- جامعه آماری.....
۴۹۳-۳- نمونه تحقیق.....
۴۹۱-۳-۳- حجم نمونه آماری.....
۵۰۲-۳-۳- روش نمونه گیری.....
۵۰۴-۳- ابزار تحقیق.....
۵۱۱-۴-۳- آزمون سنجش هویت.....
۵۱۲-۴-۳- سنجش موفقیت تحصیلی.....
۵۲۳-۴-۳- پایایی و روایی ابزار اندازه گیری.....
۵۲۵-۳- روش اجرا و جمع آوری اطلاعات.....
۵۳۶-۳- روش تجزیه و تحلیل داده ها.....
۵۴ فصل چهارم: یافته ها و نتایج تحقیق
۵۵۱-۴- تحلیل های توصیفی.....
۶۷۲-۴- تحلیل فرضیه ها.....
۶۷۱-۲-۴- فرضیه اول: بین بحران هویت و موفقیت تحصیلی ارتباط وجود دارد.....
۶۸۲-۲-۴- فرضیه دوم: از نظر میزان بحران هویت بین دختران و پسران تفاوت وجود دارد.....

۶۹	۴-۲-۳- فرضیه سوم: از نظر میزان بحران هویت بین رشته های فنی مهندسی و علوم انسانی تفاوت وجود دارد.....
۷۰	یافته های جانبی.....
۷۵	فصل پنجم: نتیجه گیری و پیشنهادات تحقیق.....
۷۸	مقدمه.....
۷۹	۵-۱- یافته های توصیفی پژوهش.....
۸۴	۵-۲- یافته های استنباطی پژوهش.....
۸۶	۵-۳- پیشنهادهای تحقیق.....
۸۶	۵-۳-۱- پیشنهادهای پژوهشی.....
۸۶	۵-۳-۲- پیشنهادهای کاربردی.....
۸۹	۵-۴- مشکلات و محدودیت های تحقیق.....
۹۰	منابع.....
۹۴	ضمیمه.....

فهرست جداول

۱۹	جدول ۱-۲- فراوانی انواع سبکهای هویتی در سالهای مختلف تحصیلی.....
۵۵	جدول ۱-۴- جدول اطلاعات توصیفی نمونه تحقیق.....
۵۷	جدول ۲-۴- سوال ۱) اشکال در اهداف بلند مدت.....
۵۸	جدول ۳-۴- سوال ۲) تردید در انتخاب شغل.....
۵۹	جدول ۴-۴- سوال ۳) نداشتن الگوی مناسب برای رفتار.....
۶۰	جدول ۵-۴- سوال ۴) نامناسب بودن رفتار جنسی.....
۶۱	جدول ۶-۴- سوال ۵) اشکال در شناخت و معرفت دینی.....
۶۲	جدول ۷-۴- سوال ۶) عدم توجه به ارزشهای اخلاقی.....
۶۳	جدول ۸-۴- سوال ۷) رعایت نکردن تعهد گروهی.....
۶۴	جدول ۹-۴- سوال ۸) اختلال در تنظیم وقت.....
۶۵	جدول ۱۰-۴- سوال ۹) نداشتن الگوی مناسب برای تشکیل خانواده.....
۶۶	جدول ۱۱-۴- سوال ۱۰) داشتن دید منفی نسبت به خود.....
۶۷	جدول ۱۲-۴- آزمون همبستگی پیرسون بین بحران هویت و موفقیت تحصیلی.....

- جدول ۴-۱۳- تعداد و میانگین و انحراف استاندارد دانشجویان نمونه به تفکیک جنسیت... ۶۸
- جدول ۴-۱۵- آزمون t برای میزان بحران هویت بین دختران و پسران..... ۶۹
- جدول ۴-۱۶- میانگین و انحراف استاندارد بحران هویت در دانشکده های مختلف ۷۰
- جدول ۴-۱۷- آزمون t برای میزان بحران هویت دانشکده ی انسانی و مهندسی ۷۱
- جدول ۴-۱۸- میانگین بحران هویت در سه ترم تحصیلی..... ۷۲
- جدول ۴-۱۹- آزمون تحلیل واریانس یک طرفه بین میزان بحران هویت و موفقیت تحصیلی..... ۷۳
- جدول ۴-۲۰- آزمون تعقیبی شفه..... ۷۴

فهرست نمودارها

- نمودار ۴-۱- نمودار ستونی مربوط به فراوانی دانشجویان دانشکده های مختلف..... ۵۶
- نمودار ۴-۲- نمودار ستونی مربوط به سوال اول (اشکال در اهداف بلند مدت) برحسب درصد فراوانی..... ۵۷
- نمودار ۴-۳- نمودار ستونی مربوط به سوال دوم (تردید در انتخاب شغل) بر حسب درصد فراوانی..... ۵۸
- نمودار ۴-۴- نمودار ستونی مربوط به سوال سوم (نداشتن الگوی مناسب برای رفتار) برحسب درصد فراوانی..... ۵۹
- نمودار ۴-۵- نمودار ستونی مربوط به سوال چهارم (نامناسب بودن رفتار جنسی) برحسب درصد فراوانی..... ۶۰
- نمودار ۴-۶- نمودار ستونی مربوط به سوال پنجم (اشکال در شناخت و معرفت دینی) برحسب درصد فراوانی..... ۶۱
- نمودار ۴-۷- نمودار ستونی مربوط به سوال ششم (عدم توجه به ارزشهای اخلاقی) برحسب درصد فراوانی..... ۶۲
- نمودار ۴-۸- نمودار ستونی مربوط به سوال هفتم (رعایت نکردن تعهد گروهی) بر حسب درصد فراوانی..... ۶۳
- نمودار ۴-۹- نمودار ستونی مربوط به سوال هشتم (اختلال در تنظیم وقت) برحسب درصد فراوانی..... ۶۴
- نمودار ۴-۱۰- نمودار ستونی مربوط به سوال نهم (نداشتن الگوی مناسب برای تشکیل

خانواده) بر حسب در صد فراوانی.....
نمودار ۴-۱۱- نمودار ستونی مربوط به سوال دهم (داشتن دید منفی نسبت به خود) بر ۶۶
حسب درصد فراوانی.....

فصل اول:

کلیات تحقیق

یکی از بحرانهای مهم در طول زندگی بحران هویت است که در سازگاری شخصی، روابط اجتماعی، موفقیت تحصیلی و طرح ریزی شغلی جوانان اختلال عمده ای ایجاد می کند. (من کیستم؟) این سوالی است که ذهن هر فرد بویژه نوجوانان و جوانان را به خود مشغول می کند و برای یافتن همین سوال افراد را به جستجوی خویشتن و کسب هویت بر می انگیزد. نوجوانی و جوانی مرحله بسیار مهم و سرنوشت ساز در زندگی محسوب می شود و زیر بنای اساسی مراحل بعدی رشد می باشد (شاملو، ۱۳۶۳). در این دوران هویت فرد تکوین می یابد. اگر چنانچه فرد هویت موفق پیدا کند "حرمت خود بالا" و انعطاف پذیری و مقاومت در برابر "تنیدگی"ها را خواهد داشت و تصمیم گیریهای سنجیده و متفکرانه خواهد داشت (اسپرنیتال^۱، ۱۹۹۵، به نقل از اکبرزاده، ۱۳۶۵) و اگر شخص هویت سردرگم یا هویت منفی کسب کند حرمت خود پایین خواهد داشت و پایین بودن ساخت شناختی و عدم توانایی انعطاف پذیری در مقابل تنیدگی که اغلب پیامد منفی برای سلامت جسمی و روانی افراد دارد. روان شناسان هویت را جزء لازم و اساسی تمام انسانها در همه فرهنگ ها می دانند که از لحظه تولد تا مرگ ادامه می یابد (تمجیدی، ۱۳۷۹).

یکی از مولفه های تکوین هویت در فرد و جامعه، آموزش یا تعلیم و تربیت است. بویژه در جهان امروز که جوامع و ملت ها دیگر نمی توانند همچون گذشته به گونه ای سنتی و طبیعی، یا هر طور که خودشان می خواهند، زندگی کنند اهمیت مقوله (تعلیم و تربیت) دو چندان شده است. به همین جهت آموزش و پرورش در این زمینه مسئولیتی خطیر بر دوش دارد (فتوت احمدی، ۱۳۷۹). تشکیل هویت یک فرآیند ناپیوسته و مقطعی نیست، بلکه مبتنی بر چگونگی رشد روانی - اجتماعی فرد در گذشته می باشد. اگر فرد در مراحل پیشین رشد را با موفقیت پشت سر گذاشته و تعارضات آن مراحل را به نحو مطلوب حل کرده باشد، با احساس شایستگی و کفایت شخصی با بحران هویت روبرو خواهد شد.

¹ Spemithal

فشارهای روانی در زندگی همه انسانها اجتناب ناپذیر و تا حدی برای رشد پویای آنان ضروری است. نوجوانان و جوانان نیز با انواع تعارضات و فشارهای روانی خصوصاً موقعیت های فشارزای تحصیلی روبرو هستند و برای سازگاری و تعادل روانی ناچارند تا به نحوی با عوامل فشارزا مقابله کنند.

اهمیت این امر برای خانواده ها و مسئولان آموزشی به اندازه ای است که بیشترین دغدغه ذهنی آنان محسوب می شود و در این زمینه سرمایه گذاریهای کلانی صورت می گیرد .

عوامل گوناگونی در موفقیت تحصیلی اثر و دخالت دارد که می توان آنها را به دو دسته تقسیم نمود:

۱ - عوامل مربوط به فرد دانش آموز از قبیل : استعداد، هوش، انگیزش، عوامل شخصیتی، ویژگیهای جسمانی و روانی .

۲ - عوامل محیطی مانند : سطح اقتصادی خانواده، میزان تحصیلات اولیاء و جو روانی - عاطفی کلاسی، مدیریت آموزشگاه، ارتباط معلم با دانش آموز و ... (تمجدی، ۱۳۷۹).

بی تردید عدم تناسب برنامه های آموزشی با فرآیند تحول نوجوانان و جوانان، انگیزه آموختن را در آنان کاهش می دهد و مسئله افت تحصیلی و در نهایت ترک تحصیل را به وجود می آورد. افزون بر این ، افت تحصیلی تنها نتیجه این بی تفاوتی نیست بلکه جامعه از نیروی بانشاط و شاداب جوانی محروم می شود و انحراف جوانان بار سنگینی را بر سازمانها و نهادهای اجتماعی تحمیل می کند. از میان عوامل مرتبط با موفقیت تحصیلی، در این پژوهش براساس نظریه اریکسون ، بحران هویت نوجوانی در نظر گرفته شد. بر این اساس پژوهش حاضر در نظر دارد تا بر اساس نظریه ها و تحقیقات انجام شده در این زمینه، ارتباط بین میزان بحران هویت با موفقیت تحصیلی را روشن نموده ، نتایج را در اختیار کارشناسان و مربیان آموزشی قرار دهد تا آنان با برنامه ریزی های مفید و سازنده نوجوانان و جوانان را در جهت کسب هویتی مطلوب و برخورد موفقیت آمیز با موقعیتهای فشارزا هدایت نمایند و موجب عملکرد بهتر و تطابق روانی بیشتر آنان در زندگی گردند.

۱-۲- بیان مسئله

یکی از تکالیف عمده رشدی جوانان در جامعه تشکیل هویت و انسجام خود است (روترام بوروس و دیگران^۲، ۲۰۰۱، ص ۱۶). اولین بار اریکسون روانکاو به این موضوع پرداخت. بررسی های وی نشان می دهند که بسیاری از مشکلات دوران نوجوانی ریشه در چگونگی پشت سر گذاشتن بحران هویت دارد و چنانچه نوجوان با آگاهی کامل این دوران را سپری نماید، مصونیت وی در برابر آسیب های اجتماعی افزایش خواهد یافت و به سهولت هویت موفق را احراز خواهد نمود. کسب هویت پاسخی است به نیاز جوانان برای درک خود به عنوان کسی که علیرغم داشتن چیزهای مشترک با دیگران از آنها متمایز و جداست، احساسی ذهنی از تمامیت درونی فرد فراهم می کند و بر اساس آن زندگی برای وی هدف و معنا پیدا می نماید (میوس^۳ ۱۹۹۸). اوج هویت یابی در نوجوانی و دستیابی به آن به دهه سوم زندگی بر می گردد. هویت عبارت است از افتراق و تمایزی که فرد بین خود و دیگران می گذارد. هویت شخصی، سازه ای روانی - اجتماعی است که طرز فکر و عقاید و نحوه ارتباط فرد با دیگران را شامل می شود (احمدی، ۱۳۷۱). بر اساس نظریه ی اریکسون (۱۹۶۸) اگر هویت شخصی جوان در طول زمان و بر اساس تجربیات حاصل از برخورد صحیح اجتماعی شکل بگیرد و جوان خود را بشناسد و از دیگران جدا سازد، تعادل روانی او تضمین می شود ولی اگر به جای خود آگاهی و تشکیل هویت مثبت، دچار ابهام در نقش شود، هماهنگی و تعادل روانی او به هم می خورد و به بحران هویت دچار می شود. بنابر این، رشد و تکامل جوان وابسته به این بحران است (دهشیری، ۱۳۷۸، ص ۶۷). پرورش انسانهای دارای هویت مستقل از وظائف اصلی هر نظام آموزشی است. با توجه به اینکه دوران نوجوانی و جوانی با بحران هویت و انواع آشفتگی ها همراه است، برای نجات جوانان از این آشفتگی و تبدیل آنها به وحدت شخصیت نیاز به تدوین برنامه های آموزشی مناسب است. در واقع، شکل گیری هویت خیلی پیش از آغاز نوجوانی شروع می شود. اریکسون نشان داد که نتایج موفقیت آمیز مراحل قبلی رشد روانی اجتماعی راه را برای حل مثبت و موفقیت

^۲ Rothearam- Borus

^۳ Meeus, w.

آمیز تعارضهای روانی هموار می کند. به نظر وی افرادی که با احساس ضعیف امنیت به نوجوانی می رسند در یافتن آرمانهایی که به آن تکیه کنند مشکل خواهند داشت. کسانی که با مقدار اندکی از خودمختاری و ابتکار عمل به دوره نوجوانی می رسند قادر نیستند به انتخاب و کشف فعالانه راه مناسب از میان راههای گوناگون زندگی بپردازند. همچنین آنان که فاقد احساس و قدرت هستند نمی توانند شغلی را انتخاب کنند که مناسب علائق و مهارتهایشان باشد. (لطف آبادی، ۱۳۷۸).

امروزه سطح متوسط آموزش جوانان رو به افزایش نهاده است. اکنون جوانان می توانند سطح دانش و مهارت خود را ارتقاء داده و حتی خود را برای تقبل شغل دوم یا سوم بازآموزی کنند. هر قدر سطح تحصیلات آنها بیشتر افزایش یابد احتمال رقابت آنان با جوانان کمتر و احتمال ادامه اشتغال آنان در سراسر عمر افزایش خواهد یافت. (ف. فیلیپ رایس^۴، ۱۳۸۴). در حال حاضر یکی از اصلی ترین وظایف جوان تحصیل می باشد، بحران هویت می تواند در این مسئله تاثیرگذار باشد. چنانچه افراد نتوانند هویت مناسب و موفق را کسب کنند این مسئله می تواند باعث خسارت در وقت و سرمایه گردد و در نتیجه موجب افت و ترک تحصیلی شده و نهایتاً اختلال در رفتار و ناسازگاری اجتماعی و مشکلات عاطفی و روانی گردد. از آنجا که جوانان با انواع مسائل و عوامل فشارزا از جمله موقعیتهای فشارزای تحصیلی روبرو هستند، با التفات به نکات فوق، سوال اساسی این پژوهش، آن است که، آیا بین میزان بحران هویت با موفقیت تحصیلی جوانان ارتباط وجود دارد؟

۱-۳- اهمیت و ضرورت موضوع مورد مطالعه

این پژوهش در اصلاح و بهبود فعالیت های آموزشی دانشجویان از طرف مسئولین آموزشی و ارائه آگاهی و شناخت به دانشجویان در رابطه با بحران هویت و چگونگی برخورد مناسب با آن و همچنین در اتخاذ تدابیر آموزشی در رابطه با بحران هویت و بکارگیری آنها در فرایند فعالیت های آموزشی سایر دانشجویان (تعمیم پذیری یافته های پژوهش) حائز اهمیت است. به طور کلی رشد هویت تحت تاثیر عوامل متعددی بوده و خود

⁴Phelip raiz.ph

متقابلاً بر عوامل متعددی در فرد و اجتماع تاثیر می گذارد. اگر موفقیت تحصیلی را یکی از پیامدهای رشد و هویت بدانیم، ارتباط معنادار بین پایگاههای هویت و موفقیت تحصیلی نمایانگر تاثیر گسترده و مشخص انسجام شخصیتی و ثبات درونی بر عملکرد افراد و موفقیت آنان در زمینه های مختلف از جمله موفقیت تحصیلی است. بی توجهی اولیاء آموزشی و پرورشی و والدین به هدایت نوجوانان و جوانان در جهت کسب هویت موفق، موجب اتلاف قابلیتها و استعدادهای عظیم آنان و عدم موفقیت شان در عرصه های مختلف زندگی می گردد. از نکات دیگری که بیانگر اهمیت این پژوهش است، این نکته است که، عدم توجه به معیارهای نقشهای جنسیتی در کسب هویت واقعی تاثیرگذار می باشد و اینکه بایستی آموزش بدون توجه به جنسیت تقویت گردد و تاکید بیشتر به ایجاد فرصتهای شغلی در برخی از رشته های دانشگاهی در تشکیل هویت موفق در جوانان، ضرورت و اهمیت تحقیق را بیان می نماید.

۴-۱- اهداف پژوهش

۴-۱-۱ هدف کلی: هدف کلی از پژوهش حاضر بررسی رابطه میزان بحران هویت با موفقیت تحصیلی در دانشجویان دانشگاه زنجان است.

۴-۱-۲ اهداف جزئی: با توجه به هدف کلی اهداف جزئی این تحقیق عبارتند از:

- ۱- بررسی تفاوت میزان بحران هویت در بین دانشجویان دختر و پسر.
- ۲- بررسی تفاوت میزان بحران هویت در بین دانشجویان رشته های تحصیلی علوم انسانی و فنی مهندسی.
- ۳- ارائه راهکارها و پیشنهادهایی در زمینه راهبردهای آموزشی و ارتقاء پیشرفت تحصیلی به مسئولین آموزشی دانشگاه منتج از نتایج تحقیق.

۴-۱-۵ فرضیه های تحقیق

فرضیه های تحقیق عبارتند از :

- ۱- بین میزان بحران هویت و موفقیت تحصیلی دانشجویان رابطه وجود دارد.
- ۲- میزان بحران هویت در بین دانشجویان دختر و پسر تفاوت وجود دارد.
- ۳- میزان بحران هویت در بین دانشجویان رشته های فنی مهندسی با علوم انسانی تفاوت دارد.

۱-۶- سوالات اساسی تحقیق

- ۱- آیا بین میزان بحران هویت و موفقیت تحصیلی در دانشجویان دانشگاه زنجان رابطه وجود دارد؟
- ۲- آیا میزان بحران هویت در بین دانشجویان دختر و پسر تفاوت دارد؟
- ۳- آیا میزان بحران هویت در بین دانشجویان رشته های فنی مهندسی با علوم انسانی تفاوت دارد؟

۱-۷- متغیرهای پژوهش :

از آنجا که پژوهش حاضر یک مطالعه از نوع همبستگی می باشد، به جای متغیر مستقل از اصطلاح متغیر پیش بین و به جای متغیر وابسته از اصطلاح متغیر ملاک استفاده می گردد. در این پژوهش متغیر پیش بین میزان بحران هویت می باشد و متغیر ملاک موفقیت تحصیلی می باشد. متغیر تعدیل کننده جنسیت و رشته های مختلف تحصیلی می باشد. متغیر مزاحم، شرایط اقتصادی و اجتماعی، تاهل و میزان بهره هوشی دانشجویان می باشد و متغیر کنترل ترم تحصیلی و روزانه یا شبانه بودن دانشجویان است.

۱-۷-۱- تعریف مفهومی واژگان کلیدی تحقیق :

- **هویت** : عبارت است از افتراق و تمیزی که فرد بین خود و دیگران می گذارد. هویت شخصی یک سازه روانی اجتماعی است و شامل طرز فکر و عقاید و نحوه ارتباط او با دیگران می شود (احمدی ۱۳۷۴).

- **موفقیت تحصیلی** : تعیین مقدار یادگیری دانش آموزان در طول یک نیمسال تحصیلی و یا یکسال تحصیلی که بوسیله یک آزمون در پایان دوره آموزشی اندازه گیری می شود (تمجیدی، ۱۳۷۹).

۱-۷-۲ - تعریف عملیاتی واژگان کلیدی تحقیق:

- **بحران هویت** : با توجه به معیارهای DSM- IV⁵ برای سنجش بحران هویت ، از آزمون هویت احمدی (۱۳۷۲) استفاده می شود. سوالات مطرح شده در " آزمون هویت " ده مورد می باشد که دیدگاههای آزمودنی را پیرامون نحوه ی نگرش او به هستی ، ارتباط با دیگران ، جنس مخالف ، شغل و وضعیت تحصیلی بررسی می کند. حداکثر نمرات آزمون که نشان دهنده بالاترین میزان بحران هویت است برابر با ۳۰ و حداقل نمره بحران هویت ۹ است پائین تر از نمره ۹ نشانه نداشتن بحران هویت است . نمره ۹ به این دلیل است که نشان بحران هویت بر اساس DSM-IV دارا بودن حداقل سه نشانه است و نمره ۳ نشانه ۹ می شود.

- **موفقیت تحصیلی** : موفقیت تحصیلی دانشجویان از روی نمرات حاصل از امتحانات آنان مشخص می شود. میانگین کل نمرات ترم های گذشته به عنوان موفقیت تحصیلی محاسبه شده است که در این پژوهش ، محقق با توجه به شرایط دانشگاه زنجان و میانگین کل دانشجویان دانشگاه زنجان ، میانگین ۱۵ را به عنوان نمره ملاک موفقیت تحصیلی در نظر گرفته است.

⁵ Diagnostic and statical manual of mental disorders (DSM)